

סימן סו

ב"ה יום א' טו"ב כסלו רחצ"ת בינסק.

ברוך הוא וברוך שמו של כבוד ידידי הרב
וכו' מהור"ר ברוך האלברשטאם שליט"א
אב"ד דזאקליקוב.

ע"ד שאלנו ממות של נדקא שהתנדבו מפורש לזרך
חלמוד חורה, אם רשאים לשנותם לזרך בית
הספר לנפרות הנקרא "בית יעקב" אי הוי זה הורדס
מקדושה דק"ל אין מורידין:

ובתשובה ע"ז, דהנה בעיקר הדבר אם רשאים
ללמוד חורה לנקבות פלוגתא הפגלים
הוא במשנה דסוטה ד"כ. בן פזאי הוכיח דחייב ללמד
לבתו חורה שאם תשנה הדע שהזכות חולה, ופרש"י
שאם תשנה הדע ללמוד פרשה סוטה שהזכות חולה כו',
ור' אלעזר אומר דכל המלמד לבתו חורה כאילו מלמדה
תפלות, ולהלכה פסקו הרמב"ם וכל הפוסקים כר"א,
ולפ"ז יש להחליט על עיקר החטושה החדשה שנתחדשה
בשנים האחרונות לכונן בתי ספר לבנות בכל עיר בשם
"בית יעקב" והנפשה זאת נפתחה בגדולים גאונים
וגדולים וכל החידושים שדורו, והלא לכאורה זהו ענין
הדין ואזכרה חז"ל שצו להיפך שלא ללמד חורה לבנות,
ודחשיב כאילו מלמדה תפלות, וחלילה גם לחשוב שמכיל
נחמלה הלכה. המפורשת במשנה, ואלא דל"ל שסמכו על
חילוקי של הרמב"ם ז"ל, דבפ"א מהלכות פ"ח הביא לפרך
ד"ר אלעזר דהוי כמלמדה תפלות ומחלק כד"א בחורה
שבע"פ ובהא הוא דפליג ר' אלעזר וסובר דהוי כמלמדה
תפלות אבל בחורה שככתב רש"י גם לר"א, ולפ"ז בהגו
חדרי "בית יעקב" דכל לימודים הוא רק בחניך, חורה
שכתב אין איסור אפי' לר"א, ופ"ז סמכו גדולי הדור
לכונן ולרומם בתי ספר הללו:

ואמנם אחת חילוקי של הרמב"ם גופא לריך ביאור
מחזיק מקור שאב לפרש דפלוגתא דבן פזאי
ור"א הוא בחורה שבע"פ דוקא, והא לכאורה נוח יותר
היה לפרש להיפך דבחורה שכתב פליגי אבל בחורה שכתב
פה גם לבן פזאי אסור, כדי שלא לעשות מחלוקת בין בן
פזאי עם סתמא דמשנה והש"ס בקדושין דכ"ט דמתעסקין
בנוח מחיוב ח"ת מקרא דולמדתם את בניכם ודרשין
בניכם ולא בטחיתם, דאילו לפי הרמב"ם דבחורה שבע"פ
פזא דפליגי וגם בזה סובר בן פזאי דחייב ללמדה,
בע"פ דכ"ט יפלוט על מיעוט דבניכם ולא בטחיתם
ומגיל לעשות מחלוקת גדולה כ"כ, אבל אי נפרש
דפלוגתתם הוי רק בחורה שכתב ובחורה שבע"פ גם כ"ט
סובר ראסור, אז אפשר לומר דגם כ"ט דריש בניכם
ולא בטחיתם, אלא דהתם מיירי בחורה שבע"פ כדכתיב
בקרא ושננתם שיהא ד"ת מחודרין, דהיינו בחורה שבע"פ
ומתעסקין שפיר בנות לכונן אפי' לב"ט, אבל הפ"א
דסוטה דמתחייב כ"ט ללמד לבתו חורה, מיירי רק בחורה
שכתב וכמו שצ"ל לדייק משמעות לשון רש"י שם
בסוטה וז"ל חייב ללמד לבתו שאם תשנה הדע ללמוד
בפרשה סוטה שהזכות חולה כו', דלכאורה אינו מובן
למה דייק לכתוב שחלמוד בפרשה סוטה דוקא, הא
במשנה שבע"פ מפורש יותר דזכות חולה ושמה הדע
המשנה, ולמ"ש יתיישב מובא דאין לפרש שהדע ממשה
שהיא חורה שבע"פ, דהא גם לבן פזאי אסור ללמדה
שבע"פ, להכי דייק רש"י שחלמוד בפרשה סוטה שהוא
חורה שכתב, וגם פסק הרמב"ם גופא היה מיושב ע"י
לפי זה, שפיר פרמציס כתב שם בזה"ל אמרו חכמים
כל

שמחילה בפירוש לא היה אלא שאנו דנין עפ"י אומדנא
כן מדשחק ולא מיחה דלא מהני זה, דמיד שמח אביו
זכה בנו לזכות הרבנות ושוכן לא מהני סילוק, אלא
שכבר ביארתי בפי' הקודם דבזכות רבנות מהני גם
סילוק, דדוקא כשנפחלק מדבר שיש לו זכיה נמורה
אחר' דלא מהני סילוק, אבל זכיה הרב ברבנות כלום
יש לו זכיה בנכסי בעלי בתים, אין לו אלא שפדוד
פליהם שמחויבים לפרנסו ולזוננו, ובדבר שאין לו אלא
שפדוד, מיד כשנפחלק פקע שפדודו, וחילוק זה מוכרח
מן הש"ס כמו שהצרכי שם לבאר וליישב ע"ז כמה
קושיות ע"ש ואכ"מ יותר, ולאחר כל זה אם אך יורשי
רב השני מאסכם ומוחלט שראוי למינוי זה אינו רואה
שום טענה מלד יורש הראשון לדמותו ואם רואה אי
שהשמן מלא מקום לקסרן ולסכסך הפיר, בודאי שיש
איוה סכסוך גדול ובע"פ שהריב נפרץ מלד פסול הנוף
שמלאו על יורש השני ושאינו ראוי לרבנות, הללו אומרים
שראוי והגון הוא והללו אומרים שאינו ראוי מלד חורתו
או יראתו לפיכך ממלא מקום אבותיו וכדומה, וא"כ
בכה"ג אגש הפיר אינם בעלי דינים אלא דיינים לדון
אם ראוי לזה וכמ"ש בחשונה דברי מלכאל ח"ד סי'
פ"ב דבכה"ג שהחלוקי דמות הוא על גוף הרב אי ראוי
להיות ממלא מקום אביו נחשבים בני העיר לדיינים,
ומן הדין לא היו לריבין לדיינים מפירות אחרות
שיפסקו בזה אלא אנשי העיר עצמם יחליטו בזה ברוב
דעות לאחר שיגידו דעתם לשם שמים כמבואר בתשו'
מיימוני המובא בחי"מ סי' קס"ג ורק משום שפ"ז יוכלו
בעלי מחלוקת להרם דין ירושה ברבנות כי יאמרו
שאינו ראוי להורות כהלכה וכדומה, מש"ה נהינו בנן
כשיזדמן ענין כזה להביא רבנים מבחוץ שאינם נוגעים
בדבר והם יסקלו הדבר בפלס שכלם בלירוף דמות אחת
פ"ח ויראי ד' מיושבי העיר שידעו שיגידו לש"ס בלי
כוונה לדריית, אבל עיקר הדיינים הם אנשי העיר גופא,
וכיון שכן מה מקום לעצמות יורש השני שרואה לדון
דוקא עם בני העיר בלי השתתפות יורש ראשון, הא
אנשי העיר אינם בעלי דינים כלל בכה"ג ומה שייך
לעשותם לבעלי דינים:

ואמנם אפי' יש ביניהם טענות כאלו שאינם נוגעים
לעצמותו של היורש אם ראוי לזה או לא,
ובאופן שהקבלה הם בעלי דינים, אפשר הדבר פשוט
שאינו לביד לפוליא שום פסק דין מרס שיצטוו טענת
יורש ראשון, דהא שניהם על דבר אחד הם מדיינים,
זה אומר חוקת הרבנות שלי וזה אומר שלי ומה שיזכה
זה יפסיד השני, וא"כ איך אפשר לחלק הדעה ולא
להזדקק לשמוע טענת יורש הראשון, הא אם יזכה הוא
יהיה חוב ליורש ראשון וכלום אפשר לחוב לאדם שלא
בפניו וגם טענותיו לא שמתו, ופוד מה יעשו אח"כ
כאשר יבואו לבדור ד"ת של הראשון וימלאו אותו זכאי
ולדק בדיונו, כעת שכבר זכה השני, ומכל ה"לן פשוט
וא"ל אריכות כי ד"ת אחת היא ומתא מוסך שייכי
בחברתה ובהכרח לשמוע טענת שני היורשין כאחת
ובידי יורשו להם ממוני הכע"פ שיגידו לש"ס אם ראוי
ובגון השני לרב ממלא מקום אבותיו:

ובאין עוד חגי המברכו בבדח
אהרן וואלקין.